

KONYA FİLOBAD SARAYI BULUNDU

Prof. Dr. Ahmet ÇAYCI

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Beşeri Bilimler Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü

ahmetcayci@gmail.com

Dr. Zekeriya ŞİMŞİR

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Beşeri Bilimler Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü

zsimsir@erbakan.edu.tr

Filobad'ın yeri bugüne kadar tespit edilememiştir. Fakat yazılı kaynaklarda Konya'nın batısında, Hocacihan yakınlarında olduğunu bazen doğrudan, bazen de dolaylı olarak veya satır aralarında ifade edilmekteydi. Bu bilgilerden hareketle Anadolu Selçuklu başkenti Konya'ya oldukça yakın bir noktadaki bu sarayın tespit edilmesi gerekliydi. İşte bu bilinmezi kendimize bir mecburiyet atfederek bu mesele ile hemhal olmaya koyulduk.

Tarihi Kaynaklarda Filobad

Filobad¹ Sarayı'nın ismi² ve yeri hususunda öncelikle Anadolu Selçuklu, Karamanlı ve Osmanlı kaynaklarında geçen bilgileri bir araya getirmeye çalıştık. Kaynaklardaki muhtasar bilgileri aşağıda vermeye gayret sarf ettik.

Anadolu Selçuklularının en önemli kaynaklarından İbn Bibi'ye³ göre; Karamanoğlu Mehmed Bey ile birlikte Konya'ya intikal eden Cimri (Alaeddin Siyavuş) kuvvetleri "*Çuldan elbisesini altın*

---

1 İ. H. Konyalı, Filobat kelimesinin Yunanca "Seven" manâsına gelen "filo" ile "Vatanı" manâsına "patris"den bozma olduğunu ifade eder. Bkz. İ. Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitaberiyle Konya Tarihi*, Konya 1964, s.61.

2 Tarihi kaynaklarda Filubad (Kerimüddin Mahmd-i Aksarayî, *Müsâmeretü'l-ahbâr*, (Çev. M. Öztürk), Ankara 2000, s. 40), Felekabad (Şehabettin Uzluğ, "Felekabad Sarayı Konya'nın Neresinde İdi. Kim İnşa Ettirdi, Çatısını Hangi Mimar Çattı?", *VII. Türk Tarih Kongresi 25-29 Eylül 1970*, C.I, Ankara 1972, s. 374-380) olarak da geçmektedir.

3 İbn Bibi, *el-Evamirü'l-Ala'ie f'l-Umuri'l-Ala'ie*, C.II, (Hz. M. M. Öztürk), Ankara 1996, s. 204,205, 206, 211.

sırmalı ipekli elbiseyle değiştirdiler. Kırmızı külahlı, çarıklı, siyah kilimli Türkmenler Konya'ya hareket edip saltanat kasrı olan Filobad düzlüğüne indiler"⁴ şeklinde tanımlanmaktadır. 7 Zilhicce 675 (12 Mayıs 1277)⁵ Perşembe günü Konya'ya giren Karamanoğlu Mehmed Bey Konya şehrini yağmaladıktan sonra Filobad'a çekilmiştir⁶. Gündüzleri şehri yağmalayan Mehmed Bey ve orduları geceyi Filobad'da geçirdikleri İbn-i Bibi tarafından aktarılmaktadır⁷. İbn Bibi aynı eserinde; Melikü'l-ümera Nâib Eminateddin Tokat'a gitmek üzere iken yakalanıp Karamanoğlu Mehmed Bey'in yanına götürdüklerini Mehmed Bey'in buyruğu üzerine mallarının ve eşyasının yerini göstereceğini diye onu işkenceye çektiklerini, sarığında buldukları kağıtta mal varlığının kaydını gördükleri ve bu kağıttaki kıymetli eşyaların deve ve katırlara yükleyerek Filobad'a götürdüklerini söylemektedir..

---

4 İbn Bibi, *a.g.e.*, s. 204.

5 İ. H. Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri Akkoyunu ve Karakoyunlu Devletleri*, Ankara 2003; s.6; A. Sevim-Y. Yücel, *Türkiye Tarihi, Fetih, Selçuklu ve Beylikler Dönemi*, Ankara 1989, s.314.

6 "....O arada fitne Türkmenler çekirgeler gibi şehrin her tarafına dağılarak ülkelerin ve şehir tacirlerinin depo olarak kullandıkları kervansarayları baltalar ve tokmaklarla kırdılar. Keselerini hesaba kitaba gelmeyen altın, gümüş ve mücevherlerle doldurdular. Dilenci ve kızıl külahlı Türkmenler, altın sırmalı kıymetli Mısır kumaşlarını, pahalı ve nadide muallim ipeklilerini başlarına sardılar. Çarıklı, hatta bazıları yalınayak olan bu kimseler saygı değer kimselerin değerli elbiseleri giydiler. İnsaf kapısını zulüm kapısıyla kapattılar. Akşam olunca yönlerini Filobad'a çevirdiler. Ertesi gün Cimri'yi şehre getirdiler. Devlethanede sultanların makamına oturttular. Tekrar yağmaya ve talana başlayarak itibarlı insanları küçük düşürdüler....". İbn Bibi, *a.g.e.*, s. 205.

7 "....Emir Sadeddin Hoca Yunus, Sivrihisar'a vardı. Şehir halkı onu yakalayıp Cimri ile Mehmed Beğ'e teslim etti. Bunlar, önce ona iyi davrandılar. 140 bin dirhem fide (hunbaha) ödemesi durumunda serbest bırakılıp görevinin başına gitmesi konusunda anlaşma teklif ettiler. O bu teklifi kabul etti. Malı getirmeleri için kölelerini (gulam) ve habercilerini (kasıd) gönderdi. Fakat o iki gaddar, Cimri ile Mehmed Beğ, sözlerinden cayarak Hoca Yunus'u şehit ettiler. Ondan sonra Karahisar-ı Devle'yi kuşatmaya gittiler. Bir süre orada vakit geçirdiler. Orayı almaktan acze ve ümitsizliğe düşünce oradan kalkıp Konya'ya geldiler. Orada "Cimri, Moğol ordusuna saldıracak" haberini yaydılar. Askerlerini Filobad düzlüğüne indirdiler. O sırada Cimri ile Mehmed Beğ gündüzleri şehirde kalıyor, akşam olunca Filobad'da dönüyorlardı. O arada Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev ile Sahib Fahreddin Ali'nin Cihan Şehzadesi (Konkurtay'ın) -Azameti artsın- yüce alayının (mevkib-i a'la) kulluğunda çok sayıda yiğit askerle gelmekte oldukları haberini alınca Cimri ile Mehmed Beğ, civa gibi sıkıntıyla düştüler. Fakat onu saklı tuttular. Konya, Akşehir ve diğer yerlerden elde ettikleri yağma mallarını bir araya toplayıp develere ve katırlara yükleyerek Filobad'a gönderdiler. Kendileri de arkadan şehri terk ettiler". Bkz. İbn Bibi, *a.g.e.*, s. 211.

Maldan eşyadan neyi varsa aldıktan sonra Naib Melikü'l-ümera Eminateddin ile Melikü's-sevâhil Bahaeddin Muhammed'i öldürdüklerini de kaydetmektedir⁸. Bu bilgilerden hareketle Filobad'ın korunaklı bir sığınak olduğu söylenebilir.

Aksarâyî, II. İzzeddin Keykavus'un ikinci kez tahta oturmasıyla Konya'ya nazır Filobad'daki köşklere eğlence meclisleri tertip ettiğini hatta ata binip cevgan oynadığını ifade etmektedir⁹.

Ahmed Eflaki'nin ifadesiyle Baycu Noyan, Aksaray Sultan Hanı savaşı sonrası Konya'yı muhasara etmiş ve askerlerini Filobad bölgesinde toplamıştı¹⁰. Yine Eflaki'nin betimlemesiyle Sultan II. İzzeddin Keykavus'un yakın arkadaşlarıyla birlikte Filobad Köşkü'nde eğlence tertip ettiği aktarılmaktadır¹¹.

Mevlânâ'nın rubâileri arasında “*Dilerim günü neşeyle, dilediğine erişerek geçsin; Filâbat zevk neşe yoldaş olsun sana...*”¹² ifadesiyle Filobad'ın neşe ve eğlenceyle müsemma mekan olduğu anlaşılmaktadır.

Karamanoğlu İbrahim Bey'in hastalanmasıyla birlikte oğlu İshak'ı veliaht tayin etmiş ve bu durum çocukları arasında rahatsızlığa sebebiyet vermişti. Karamanoğlu İbrahim Bey'in çocukları arasındaki husumet ortamında Konya Kalesi'nden Gevale Kalesi'ne kaçarken Hocacihan yakınlarında (Filobad) 1493 yılında vefat ettiği bilgisi verilmektedir¹³.

Filobad'ın Bulunuşu Süreci

Konya tarihiyle yakından ilgilenen araştırmacılar Filobad'ın yerinin tespiti hususuyla meşgul olmuşlardır. Şehabeddin Uzluk,

---

8 İbn Bibi, *a.g.e.*, s. 206.

9 “...Bir gün Sultan kâfilesizle (mevkib) hava alıp gezinmek için Konya'dan Filobad sahrasına çıktığı sırada ülke kadılarının ve İslâm âlimlerinin büyüğü olan Kadı Bedüüddin Bendehî de onun yanında atına binmiş ona âlimane nasihatlerde bulunuyordu...”. Bkz. Kerimüddin Mahmûd-i Aksarayî, *a.g.e.*, s. 40.

10 Ahmed Eflâkî, *Ariflerin Menkıbeleri*, (Çev. T. Yazıcı), C.I, İstanbul 1973, s. 129, 284.

11 Ahmed Eflâkî, *Ariflerin Menkıbeleri*, (Çev. T. Yazıcı), C. II, İstanbul 1973, s. 143.

12 Mevlana, *Rubâiler*, (Çev. A. Gölpınarlı), Ankara 1982, s. 109.

13 İ. Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitaberiyle Konya Tarihi*, Konya 1964, s.36; Hoca Sadeddin Efendi, *Tâcü't Tevârih*, C. II, (Sadeleştiren. İ. Parmaksızoğlu), İstanbul 1974, s. 162-164.

“*Felekabad Sarayı*” şeklinde adlandırdığı yapıyı Matrakçı Nasuh’un minyatüründen hareketle Konya surları dahilinde aramıştır¹⁴. İ. Hakkı Konyalı, Konya ve Akşehir Tarihiyle ilgili çalışmalarında Filobad’ın Hocacihan veya Alavardı civarında olabileceğini ifade etmiştir. Ancak kesin bir noktanın tespitinden vareste kalmıştır¹⁵. Mehmet Önder ise Filobad’ın Akyokuş’ta olduğunu bildirmiştir. Hatta M. Önder’in burada kazı yaptığına dair bilgiler mevcuttur ki bunlar sözlü bilgilerin ötesine geçememiş durumdadır¹⁶. Yakın tarihlerde M. Ali Orak tarafından gerçekleştirilen araştırmada da Filobad’ın Hocacihan yakınlarında olabileceği bildirilmiş ancak tam yeri tespit edilememiştir¹⁷.

2012 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Sanat Tarihi bölüm elemanları¹⁸ Konya’nın batısındaki Gevale Kalesi ve çevresindeki yüzey araştırmasıyla yeni bir serüvene başlamış oluyordu. Bilimsel ekip sadece Gevale Kalesi’yle sınırlı kalmaksızın mücavir alanda sürekli araştırmalarına devam ediyordu. Kısacası Gevale Kalesi’ndeki kazı çalışmaları devam ederken bir taraftan da arazideki araştırmalarımızı sürdürüyorduk. İşte 2018 yılı Ağustos ayında Sarayköy’ün güneydoğusundaki araştırmalarımız sırasında temel izleri olduğunu tahmin ettiğimiz bâkiyeler ile birlikte bazı tuğla ve çini parçalarına rastlamıştık. Bu buluntular oldukça kıymetli haiz buluntular olduğunun farkındaydık. Ancak ilk anda itidali elden bırakmadan hareket etmemiz gerekliliğinin farkındaydık. Bunun üzerine kaynakları taramaya koyulduk ve kaynaklarda ifade olunan mekânlar ile burada bulduğumuz kalıntılarla, yüksek kalitedeki çini parçalarının hangi yapıya ait olabileceği üzerinde araştırmaya

---

14 Şehabettin Uzlu, *a.g.m.*, s. 374-380.

15 İ. Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleriyle Konya Tarihi*, Konya 1964, s. 167; İ. Hakkı Konyalı, *Nasreddin Hoca Şehri Akşehir Tarihi-Turistik Kılavuz*, İstanbul 1945, s. 105.

16 Konya Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi deposunda bulunan alçı buluntuların Felekabad’dan geldiği bildirilmektedir.

17 M. Ali Orak, *Türkiye Selçuklu Devlet Adamı Hâce-i Cihân: Geçmişten Günümüze Hocacihan Yöresi*, Konya 2019, s. 76-85.

18 Bu kazı ve araştırmaya çok sayıda arkadaşımız katkı sağlamıştır. Ancak Filobad’ın yeri; Ahmet Çaycı, Zekeriya Şimşir, Ahmet Yavuzylmaz, Cahit Karakök, Hasan Hüseyin Özdeniz ve Selçuk Oğuz’dan oluşan ekibin arazideki tetkikleri sırasında buldukları tuğla ve çini parçaları sayesinde belirginleşmiştir.

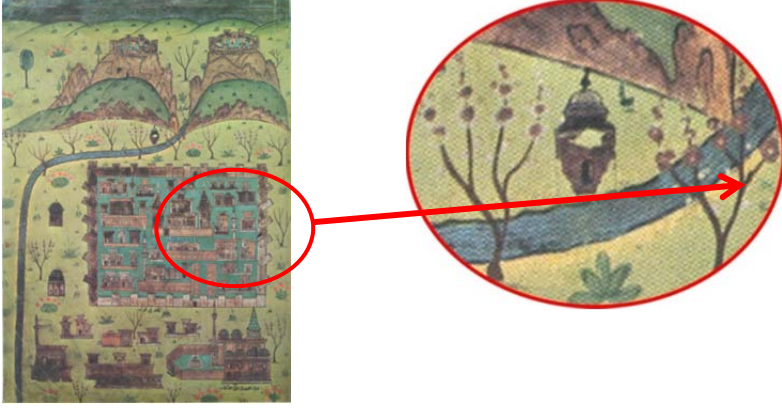
koyulduk. Bu araştırmalar neticesinde bu denli yüksek kalitedeki çini parçalarının bir saray yapısına ait olabileceği ihtimali üzerine yoğunlaştık.

Kaynak taramalarında Hocacihan bölgesindeki yegane sarayın Filobad Sarayı olduğu anlaşılmıştı. Yazılı kaynaklarda tavsif edilen sarayın yeri Matrakçı Nasuh'un *Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irakeyn* isimli eserinde yer alan Konya minyatüründeki tasviriyle de desteklenmekteydi. Nitekim Matrakçı Nasuh'un Gevale Kalelerini ihtiva eden betimlemesinde Gevale Kalesi/Takkeli Dađ eteklerindeki küçük ölçekli bir köşk yapısının varlığına işaret etmekteydi. Bu durumda bütün dikkatimizi mevcut nokta üzerine çekerek yapının Filobad olabileceği ihtimali üzerine yoğunlaştık. Sonuçta minyatürdeki lokalizasyon ile kalıntıların bulunduğu alan büyük oranda örtüşüyordu. Bütün bunların yanında hem kaynaklarda hem de günümüzde Sarayköy olarak ifade edilen köyün de bu saraya çok yakın (sadece iki kilometre mesafede) olması, bütün bu ihtimalleri güçlendiren âmil olduğu apaçık ortadaydı.

Kaynaklardaki sınırlı bilgilerin tasnifi sonucu Konya'nın batısındaki Hocacihan yöresinde, Konya ovasından nispeten daha yüksek bir noktada ve tüm şehre ve ovaya nazır bir arazi üzerindeki saray yapısının emareleri olan yüzey bâkiyeleri tespit edilmiş oluyordu. Bütün bu maddî buluntular, yazılı kaynaklar ve Matrakçı Nasuh'un görselinden ¹⁹ hareketle gelinen noktayı ortaya koymaktaydı. Nitekim bu sadece bir başlangıç veya yıllardır kaynaklarda ismi zikredilen, fakat kesinleştirilemeyen bir mekânın ilk tespitinden ibaretti. Asıl yapılacak işlem bölgede gerçeleştirilecek arkeolojik çalışma ve araştırmalarla kesin sonuçlar ortaya konulabilecektir. Böylece Anadolu Selçuklularının başkentindeki bu sarayın başta Selçuklu tarihi olmak üzere Anadolu tarihine ışık tutacağı umudunu taşıyoruz.

---

19 H. Gazi Yurdaydın, *Beyân-ı Menâzil-i Seferi Irâkeyn*, Ankara 2014, şek. 17a.

Matrakçı Nasuh'un Konya Minyatürü

Filobad'ın Hava Fotoğrafi

Filobad Çini Buluntuları

Filobad Seramik Buluntuları

Filobad Tuğla Buluntuları

KAYNAKÇA

- Ahmed Eflâkî, *Ariflerin Menkıbeleri*, (Çev. T. Yazıcı), C.I-II, İstanbul 1973.
- Baykara, Tuncer, *Türkiye Selçukluları Devrinde Konya*, Ankara 1985.
- Hoca Sadeddin Efendi, *Tâcü't Tevârih*, C. II, (Sadeştiren. İ. Parmaksızoğlu), İstanbul 1974.
- İbn Bibi, *El Evamirü'l-Ala'yye Fi'l-Umuri'l-Ala'yye (Selçuknâme)*, (Çeviren: Mürsel Öztürk), cilt 1-2, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1996.
- Mevlana, *Rubâiler*, (Çev. A. Gölpınarlı), Ankara 1982.
- KERİMÜDDİN MAHMUD-İ AKSARAYÎ, *Müsâmeretü'l Ahbâr*, (Çev. Mürsel Öztürk), Ankara 2000.
- Konyalı, İ. Hakkı, *Nasreddin Hoca Şehri Akşehir Tarihi-Turistik Klavuz*, İstanbul 1945.
- Konyalı, İbrahim Hakkı, *Âbideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi*, Ankara 1997.
- Orak, M. Ali, *Türkiye Selçuklu Devlet Adamı Hâce-i Cihân: Geçmişten Günümüze Hocacihan Yöresi*, Konya 2019.
- Sevim Ali-Merçil, Erdoğan, *Selçuklu Devletleri Tarihi*, Ankara 1995.
- Sevim A.-Yücel, Y., *Türkiye Tarihi, Fetih, Selçuklu ve Beylikler Dönemi*, Ankara 1989.
- Turan, Osman, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul 1993.
- Uzluk, Şehabettin, "Felekabad Sarayı Konya'nın Neresinde İdi. Kim İnşa Ettirdi, Çatısını Hangi Mimar Çattı?", *VII. Türk Tarih Kongresi 25-29 Eylül 1970*, C.I, Ankara 1972, s. 374-380.
- Uzunçarşılı, İ. H., *Anadolu Beylikleri Akkoyunlu ve Karakoyunlu Devletleri*, Ankara 2003.
- Yurdaydın, H. Gazi, *Beyân-ı Menâzil-i Seferi Irâkeyn*, Ankara 2014.